

УДК 677: 026

НОРМАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ В'ЯЗАННЯ КУЛІРНОГО ДВОШАРОВОГО ТРИКОТАЖУ ДЛЯ ФЕХТУВАЛЬНИХ КОСТЮМІВ НА ДВОФОНТУРНИХ КРУГЛОВ'ЯЗАЛЬНИХ МАШИНАХ

Н.В. МОТОВИЛОВЕЦЬ, Л.Є. ГАЛАВСЬКА

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена особливостям процесу вироблення кулірного двошарового трикотажу з прогнозованими властивостями для виготовлення фехтувальних костюмів на двофонтурних круглов'язальних машинах

Для виготовлення текстильних матеріалів спеціального призначення широко застосовується трикотажний спосіб, а особливо доцільне використання двошарового трикотажу, так як кожен шар його представляє самостійне полотно, які з'єднані в процесі в'язання виворотними сторонами за допомогою елементів петельної структури [1]. Зокрема, при виготовленні двошарових кулірних трикотажних полотен для фехтувальних костюмів, для утворення їх шарів використовуються як традиційні, так і нетрадиційні для трикотажного виробництва види сировини, що в значній мірі впливає на протікання процесу петлетворення [2]. Одна з основних проблем виготовлення двошарового кулірного трикотажу полягає у виборі параметрів в'язання, які забезпечують отримання врівноваженої структури його шарів.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом досліджень є процес вироблення двошарового трикотажу з прогнозованими властивостями для виготовлення спортивного одягу спеціального призначення, а саме для фехтувальних костюмів. Предмет досліджень – двошаровий кулірний трикотаж з пресовим з'єднанням шарів основними нитками з урівноваженою структурою його шарів. Поставлені у роботі задачі вирішуються за допомогою теоретичних та експериментальних методів досліджень.

Постановка завдання

Метою даної роботи є вирішення однієї з основних проблем виготовлення двошарового кулірного трикотажу, що полягає у виборі параметрів в'язання, які забезпечують отримання врівноваженої структури його шарів. Зразки двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням основними нитками вироблялися на двофонтурній круглов'язальній машині 20-го класу з інтерлочним розташуванням голок.

Результати та їх обговорення

Двошаровий кулірний трикотаж при використанні різних за своїми властивостями видів сировини для утворення його шарів широко застосовується для в'язання виробів, які повинні мати різні фізико-механічні властивості. Завдяки зміні видів сировини і параметрів петельної структури двошарового трикотажу ми можемо в'язати різні за властивостями шари трикотажу і отримувати багатофункціональні полотна. Так, полотна для фехтувальних костюмів повинні володіти двома основними властивостями: захищати тіло спортсмена від колючо-ріжучих впливів і забезпечувати комфортний стан спортсмена під час фізичних навантажень протягом поєдинків. Тому доцільне використання двошарового трикотажу, так як кожен шар його представляє самостійне полотно, які з'єднані в процесі в'язання.

Один шар, який взаємодіє з тілом спортсмена, повинен відповідати гігієнічним вимогам, що пред'являються до спортивного одягу, другий шар - повинен володіти високим ступенем стійкості до перфоруючої дії. Для утворення шарів двошарових кулірних трикотажних полотен для фехтувальних костюмів використовуються як традиційні, так і нетрадиційні для трикотажного виробництва види сировини, що в значній мірі впливає на протікання процесу петлетворення [2]. Одна з основних проблем виготовлення двошарового кулірного трикотажу полягає у виборі параметрів в'язання, які забезпечують отримання урівноваженої структури його шарів. Неврівноваженість структури, в кращому випадку, призводить до утворення рельєфності поверхні одного з його шарів, а в гіршому - до порушення процесу в'язання, полонки голок і зриву полотна. Проектуючи заправку нового трикотажного полотна, оперують параметрами його структури, від яких залежить процес в'язання і надалі, властивості трикотажу. Двошаровий трикотаж складається з двох однакових або різних одинарних переплетень, з'єднаних між собою в процесі в'язання, що обумовлює взаємодію шарів, так як один шар при з'єднанні з іншим може змінити його початкові параметри, а інший в свою чергу змінити параметри першого. При цьому одне переплетення може мати відмінні від іншого параметри структури навіть за умови використання однакових видів сировини. У ході аналізу відомих структур кулірного трикотажу для виготовлення полотен спортивного призначення розроблена структура двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням шарів основними нитками. Загальними для всіх структур трикотажу з пресовим з'єднанням основними нитками є наявність накидів, утворених з ниток одного з шарів. Ці накиди лежать на протяжках протилежного ряду петель.

Оскільки полотно, що проектується має певне цільове призначення, а саме для використання у якості текстильного матеріалу для виготовлення фехтувальних костюмів, то й основною вимогою, що пред'являлась до нього, була мінімізація величин мікропор в його петельній структурі. Величина мікропор залежить від поверхневого і об'ємного заповнення трикотажу і визначає ступінь стійкості текстильного матеріалу до перфоруючої дії. Максимальна поверхневе заповнення при інших рівних умовах в процесі в'язання може бути досягнуто шляхом збільшення щільності в'язання. Однак збільшення даного параметра призводить до збільшення маси метра квадратного полотна і погіршення його розтяжності, що грає важливу роль при виборі текстильного матеріалу для виготовлення фехтувальних костюмів. У зв'язку з цим з метою зменшення величин мікропор запропоновано обидва шари трикотажу в'язати переплетенням похідна гладь. При цьому пресові накиди для з'єднання шарів пропонується розташовувати в кожному петельному ряді через петельний стовпчик на голках диска з нитки виворітного шару трикотажу. Експериментально встановлено, що вибір параметрів режиму в'язання шарів двошарового трикотажу, виходячи з того, що вони представляють собою одинарні кулірні полотна певного переплетення, не забезпечує нормальне протікання процесу його в'язання в разі використання пресового способу з'єднання шарів основними нитками. Величина з'єднувальних накидів у значній мірі впливає на нормалізацію процесу петлетворення. У процесі в'язання такого трикотажу виникає взаємодія шарів у площині полотна. Даний трикотаж може бути названий неуврівноваженим, або напруженим, оскільки елементи його структури приймали форму, не властиву їм у трикотажі одинарного переплетення при його вільному стані. Ці елементи деформуються в певному напрямку іншими елементами структури, тобто петлями іншого шару. Зміна форми петель і структури трикотажу в цілому призводить до зміни процесу його в'язання.

У зв'язку з цим важливим аспектом виготовлення двошарового трикотажу з прогнозованими властивостями є оптимізація процесу його в'язання.

Зразки двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням основними нитками вироблялися на двофонтурній круглов'язальній машині 20-го класу з інтерлочним розташуванням голок. Зазначене розташування голок забезпечує одержання у процесі в'язання рівномірної застилистості лицьової та виворітної поверхонь трикотажу, незважаючи на наявність пресових з'єднувальних накидів з нитки одного з шарів, які в умовно-рівноважному стані прагнуть розсунути сусідні петельні стовпчики. В якості сировини для його виготовлення використовували текстуровані мультифіламентні поліефірні нитки лінійної густини 150 ден (виворітний шар трикотажу на голках циліндра) і 450 ден (лицьовий шар трикотажу на голках ріпшайби). Розміщення петель одного шару трикотажу щодо іншого в готовому полотні показано на фотографії макрозйомки петельної структури двошарового трикотажу (рис.1, а).

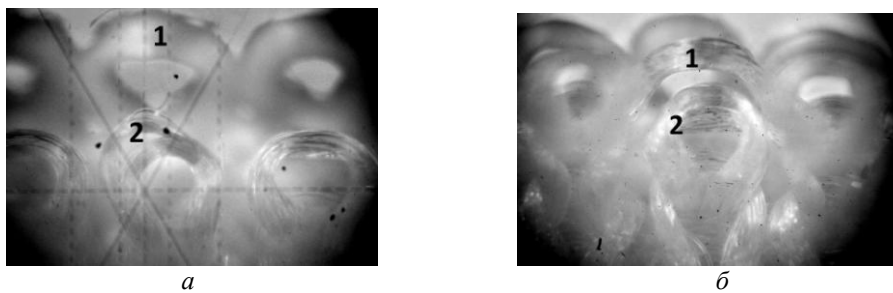

Рис.1. Розташування елементів петельної структури двошарового трикотажу:

а – 1 – петлі лицьового шару; 2 – петлі виворітного шару; *б* – 1 - пресовий з'єднувальний накид з нитки виворітного шару, 2 – петлі лицьового шару

Як видно з рис. 1, а, петлі протилежних шарів 1 і 2 розташовані одна навпроти одної завдяки розстановці голок у потилицю. Завдяки в'язанню похідної гладі на різних голках в кожній наступній в'язальній системі отримано переплетення, в кожному шарі якого петельні стовпчики зближені впритул один до іншого і ніяких проміжків між сусідніми петельними стовпчиками немає. Таким чином, дії перфоруючого зусилля будуть чинити опір петлі обох шарів трикотажу. На іншій фотографії (рис. 1, б) бачимо розташування з'єднувальних пресових накидів 1 в структурі даного двошарового трикотажу, які, як вже зазначалося раніше, прагнуть розсунути сусідні петельні стовпчики, що безпосередньо сполучені з ними.

Першочергова проблема виготовлення двошарового кулірного трикотажу такої заправки, перш за все, полягає в значній різниці в лінійній густині ниток, що утворюють лицьовий та виворотній шари трикотажу (лінійна густина нитки лицьового шару в три рази більше виворітного). Збільшення лінійної густини нитки, що утворює лицьовий шар трикотажу, дозволяє досягти необхідного рівня стійкості матеріалу до перфоруючої дії. Це в свою чергу вимагає вибору параметрів режиму в'язання, що забезпечують нормальне протікання процесу петлетворення. Встановлення взаємозв'язку між глибиною кулірування при утворенні петель в циліндрі і ріпшайбі, а також в ріпшайбі при формуванні накидів з урахуванням виду і лінійної густини сировини і конструктивних параметрів в'язального обладнання дозволить нормалізувати процес петлетворення й отримати врівноважену структуру двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням шарів.

Шари не будуть впливати один на одного в площині трикотажу, якщо параметри складових переплетень однакові, а з'єднувальні елементи надають однакову взаємодію з петлями лицьової та виворітної сторін. Якщо не враховувати вплив з'єднувальних накидів, то параметри двошарового полотна будуть такими ж, як у полотна базового переплетення з тієї ж сировини і з тією ж довжиною нитки в петлі [3]. Однак у разі утворення з'єднувальних накидів з нитки одного з шарів їх вплив на параметри структури вагомий.

Довжина нитки в петлі є важливим чинником, що визначає ступінь впливу одного шару двошарового трикотажу на інший. Експериментально встановлено, що при постійній довжині нитки в петлі одного шару в процесі в'язання допускають зміну довжини нитки в петлі іншого шару у значних межах. Оскільки шар, утворений голками рипшайби, у нашому випадку є лицьовим і визначає величину зусилля, що витримує полотно при його перфоруванні, то і параметри петельної структури даного шару нами прийняті за вихідні. Таким чином, у якості вихідних даних при проектуванні параметрів режиму в'язання є: лінійна щільність сировини лицьового та виворотного шарів трикотажу, довжина нитки в петлі лицьового шару, конструктивні розміри в'язального обладнання [4].

При виведенні формул за схемами, представленим на рис.2, не враховані видовження нитки в процесі в'язання і можливість її перетяжки з сусідніх петель. Дія цих факторів залежить від властивостей нитки і умов в'язання. Перетяжка призводить до зменшення фактичних значень довжини нитки в петлях у порівнянні з розрахунковими.

Виходячи з перерахованих вище вихідних даних, теоретично встановлена необхідна величина глибини кулірування петлі рипшайби hd , яка є одним з показників, що характеризують параметри режиму в'язання.

$$hd = \sqrt{\frac{\ell_1^2 - 9,86r^2 - (s + 2x)^2 - 1,29(\ell_1 + d_2) + 2r}{4}} \quad (1)$$

де ℓ_1 – довжина нитки в петлі в рипшайбі; r – радіус крючка голки; n – товщина гачка голки; s – товщина платини; x – мінімальний зазор між голкою та платиною – нитковий проміжок; d_2 – розрахунковий діаметр нитки виворітної сторони; d_1 – розрахунковий діаметр нитки лицьової сторони.

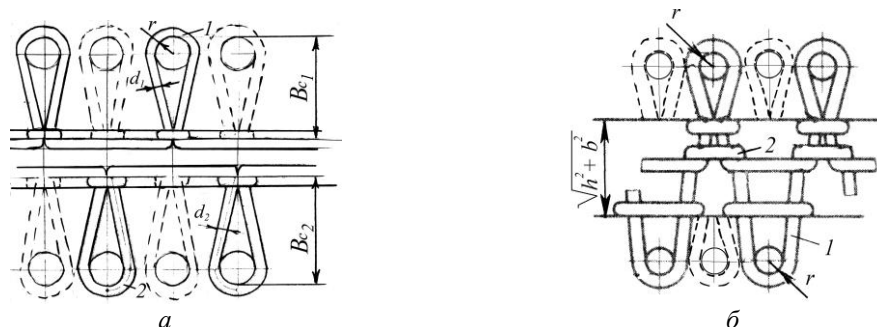

Рис.2. Схема розташування петель і накидів на голках циліндра і рипшайби

a – до утворення пресових з'єднувальних накидів: ***1*** - петлі похідної гладі лицьового шару; ***2*** – петлі похідної гладі виворітного шару.
б – після скидання пресових з'єднувальних накидів: ***1*** – петлі виворітного шару разом з з'єднувальним накидом; ***2*** – накид з нитки виворітного шару, який лежить на протяжках петель лицьового шару

Діаметри ниток, які використовуються для в'язання виворітної та лицьової сторін трикотажу розраховуються виходячи з лінійної густини нитки та щільності волокна, з якого вона складається [3].

Відомо, що структура подвійного трикотажу буде врівноваженою у разі забезпечення однакових величин висоти петельного ряду його шарів $Bc_1 = Bc_2$ (рис 2., а) незалежно від лінійної густини сировини, що використовується для їх в'язання. Аналітичним шляхом нами встановлено залежність для визначення висоти петельного ряду лицьового шару Bc_1 , утвореного на голках ріпшайби:

$$Bc_1 = \sqrt{\left[\frac{\ell_1 - \pi r - (s + 2x) - 1,14 (d_1 + d_2)}{2} \right]^2 - r^2 + r} \quad (2)$$

Як зазначалося раніше, важливу роль у забезпеченні нормального перебігу процесу в'язання двошарового трикотажу з пресовим з'єднанням шарів грає задана величина глибини кулірування при формуванні пресових з'єднувальних накидів 2 (рис 2., б). Дана величина у виробничих умовах може бути встановлена емпіричним шляхом. Однак така процедура досить трудомістка і тривала в часі. Крім того, вимагає високої кваліфікації спеціаліста технолога й механіка. У найгіршому варіанті такий інтуїтивний підбір призводить до поломки голок і часткового або повного зриву полотна з огляду на те, що воно двошарове і протяжки, що з'єднують остови петель різних фонтур, відсутні. Встановлення аналітичної залежності, що дозволяє визначити величину глибини кулірування при формуванні пресових з'єднувальних накидів з ниток виворітного шару, дозволить нормалізувати процес вироблення урівноваженої структури двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням шарів основними нитками.

Математична залежність для визначення довжини нитки в накиді, з'єднаному з петлею виворітного шару, має наступний вигляд:

$$\begin{aligned} \ell_n = & 2\sqrt{r^2 + (h_d - r)^2} + 2\sqrt{(0,5 [s + 2x] r - d_1 - d_2)^2 + (\sqrt{h^2 + b^2} + h_c)^2 + (n + s + 2x) -} \\ & - \ell_1 + 2r + 2(d_1 + d_2) - \sqrt{(h_c - r)^2 + \left[\frac{(c + 2r)(c - r)}{h_c + R} \right]} - \pi(2r + d_1) \end{aligned} \quad (3)$$

де h - відстань від спинок голок ріпшайби до відбійної площини циліндра по вертикалі; b - відстань від спинок голок циліндра до відбійної площини ріпшайби по горизонталі; h_c - глибина кулірування петлі циліндру. Виходячи з відомої величини довжини нитки в накиді, можемо визначити величину глибини кулірування при формуванні пресових з'єднувальних накидів з ниток виворітного шару. Для цього необхідно спроектувати отриману нами довжину нитки в накиді для створення прямокутного трикутника, де катетами будуть: необхідна величина глибини кулірування і голковий крок $[s + 2x]$, а гіпотенузою $\ell_n/2$.

Нормалізація процесу виготовлення двошарового кулірного трикотажу з пресовим з'єднанням шарів дозволяє виробляти трикотаж урівноваженої структури із заданими властивостями; зменшити тимчасові і трудові витрати на розробку нового полотна у разі використання різних за лінійною густиною видів сировини для вироблення його шарів.

Висновки

1. Експериментальним шляхом встановлено, що оптимальний вибір параметрів режиму в'язання шарів двошарового трикотажу не забезпечує нормальне протікання процесу його в'язання у разі використання пресового способу з'єднання шарів основними нитками. Структура подвійного

трикотажу буде врівноваженою у разі забезпечення однакових величин висоти петельного ряду його шарів незалежно від лінійної густини сировини, що використовується для їх в'язання.

2. У якості вихідних даних при проектуванні параметрів режиму в'язання ϵ : лінійна щільність сировини лицьової та виворітної сторін трикотажу, довжина нитки в петлі лицьового шару, конструктивні розміри в'язального обладнання.
3. На нормальне бездефектне протікання процесу в'язання двошарового трикотажу з пресовим з'єднанням шарів важливий вплив має задана величина глибини кулірування при формуванні пресових з'єднувальних накидів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поспелов Е.П. Двухслойный трикотаж. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1982. – 154 с.
2. Галавская Л.Е. Проблемы производства технического интегрированного трикотажа на двухфонтурных кругловязальных машинах // Технический текстиль. – 2008. – №17.
3. Окс Б.С. Оптимизация процесса петлеобразования на трикотажных машинах. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1983. – 151 с.
4. Лазаренко В.М. Процессы петлеобразования. – М.: Легпромбытиздат, 1986. – 136 с.

Надійшла 07.07.2010

УДК 677.076.6

ОСОБЛИВОСТІ ПЕТЕЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ОСНОВОВ'ЯЗАНОГО ДВОШАРОВОГО ТРИКОТАЖУ

В.Д. ОМЕЛЬЧЕНКО, Т.І. РОЗСОХА

Київський державний науково-дослідний інститут текстильно-галантерейної промисловості

У статті розглянуто структуру основов'язаного двошарового трикотажу та на основі проведених досліджень визначено його особливості. Встановлено вплив зміни умов в'язання на параметри петельної структури та одержано математичні залежності

Двошаровий трикотаж складається з двох або різних одинарних переплетень, які можуть мати різні параметри, що обумовлює взаємодію шарів. Особливістю будови двошарового трикотажу є наявність двох шарів петель, кожен з яких представляє собою самостійне полотно, з'єднані в процесі в'язання виворітними сторонами з допомогою будь-яких елементів петельної структури, а саме петлями, протяжками. На параметри будь-якого трикотажного полотна впливають властивості сировини, будови переплетення. [1]

Використання в одному полотні різних одинарних переплетень дозволяє усунути негативні і зберегти позитивні властивості структури цих переплетень. Таким шляхом можна суттєво зменшити деформацію в обох напрямках, підвищити формостійкість трикотажу, міцність, покращити теплозахисні властивості, зовнішній вигляд, змінити поверхневу щільність.

Об'єкти та методи дослідження

Предмет дослідження – нова петельна структура основов'язаного двошарового трикотажу.